

Instrukcja dla ucznia

1. Przed Tobą zestaw 20 zadań konkursowych, na rozwiązanie których masz **90 minut**.
2. Sprawdź, czy arkusz konkursowy zawiera **12** stron (zadania 1–20 i brudnopis). Ewentualny brak zgłoś członkom Komisji Etapu Szkolnego.
3. Na 15 minut przed upływem czasu przeznaczzonego na rozwiązanie zadań zostaniesz o tym poinformowany przez członków Komisji Etapu Szkolnego.
4. Nie podpisuj kartek imieniem i/lub nazwiskiem.
5. Stosuj się do poleceń w zadaniach, a rozwiązania i odpowiedzi zapisuj w miejscu na to przeznaczonym.
6. W rozwiązaniach zadań rachunkowych przedstaw tok rozumowania prowadzący do ostatecznego wyniku oraz pamiętaj o jednostkach.
Jeśli polecenie w zadaniu zawiera słowo „oblicz”, to przedstawienie obliczeń jest wymagane.
7. Pisz czytelnie. Używaj jedynie pióra lub długopisu. Rozwiązania i odpowiedzi zapisane ołówkiem nie będą oceniane.
8. Nie używaj korektora.
9. Zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
10. W obliczeniach możesz wykorzystać prosty kalkulator, który wykonuje jedynie cztery podstawowe działania matematyczne (dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie) oraz pierwiastkowanie i obliczanie procentów. Nie możesz korzystać z kalkulatora w telefonie komórkowym.
11. W trakcie Konkursu możesz korzystać wyłącznie z materiałów dołączonych do zestawu zadań. Materiały te powinny zawierać:
  - układ okresowy pierwiastków,
  - tablicę rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie.
12. W obliczeniach stosuj wartości mas atomowych zaokrąglone do jedności.
13. Pamiętaj o dobieraniu współczynników w równaniach reakcji.
14. Pracuj samodzielnie i nie przeszkadzaj innym.

Powodzenia!

Zadanie 1. (2 pkt)

Nazwom i pojęciom (1 – 7) wymienionym w kolumnie I przyporządkuj odpowiadające im opisy (A – G) z kolumny II. W tym celu uzupełnij poniższą tabelę.

I. Nazwy i pojęcia	II. Opisy
1. Jądro atomowe	A. Suma protonów i neutronów w jądrze atomowym.
2. Proton	B. Ma ładunek dodatni i jest w nim skupiona prawie cała masa atomu.
3. Neutron	C. Cząstka wchodząca w skład atomu o dodatnim ładunku elektrycznym i masie około 1 u.
4. Liczba masowa	D. Elektrycznie obojętna cząstka składowa atomu.
5. Nukleony	E. Liczba protonów w jądrze atomowym.
6. Liczba atomowa	F. Cząstka elementarna o ładunku ujemnym.
7. Elektron	G. Wspólna nazwa dla protonów i neutronów jako składników jądra atomowego.

Nazwy	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Pojęcia (A - G)							

Zadanie 2. (3 pkt)

Liczba atomowa pewnego pierwiastka chemicznego jest równa różnicy liczby nukleonów w atomie $^{32}_{16}\text{S}$ i liczby protonów w atomie $^{39}_{19}\text{K}$, a liczba masowa tego pierwiastka jest równa sumie liczby neutronów w atomie ^6_3Li i liczby nukleonów w atomie $^{24}_{12}\text{Mg}$.

Ustal wartości liczb: atomowej i masowej opisanego pierwiastka chemicznego oraz jego symbol chemiczny. Wpisz je w odpowiednie miejsca.

Liczba atomowa $Z = \dots$

Liczba masowa $A = \dots$

Symbol chemiczny: $\dots$

Zadanie 3. (2 pkt)

Uzupełnij zdania (1 – 2). Wybierz i podkreśl jedno właściwe określenie spośród podanych w każdym nawiasie.

1. Kation potasu K^+ ma o jeden elektron (*więcej / mniej*) niż atom potasu.

2. Atom siarki ma o dwa elektrony (*więcej / mniej*) niż anion siarczkowy S^{2-} .

Zadanie 4. (2 pkt)

Pewien pierwiastek X występuje w przyrodzie w postaci trzech stabilnych (trwałych) izotopów: ^{24}X , ^{25}X i ^{26}X , a ich zawartości procentowe wynoszą odpowiednio: 78,99%, 10,00% i 11,01%

Oblicz masę atomową pierwiastka X o znanym składzie procentowym z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku.

Obliczenia:

Masa atomowa pierwiastka X: .....

Zadanie 5. (2 pkt)

Dokończ poniższe zdania (1 – 2) wpisując wzory odpowiednich substancji spośród podanych:

CO, CaO, HCl, NH₃, BaO, H₂O, NaCl.

Wiązania jonowe występują w związkach o wzorach: .....

a wiązania kowalencyjne w związkach o wzorach: .....

Zadanie 6. (1 pkt)

Wypełnij tabelę, wpisując literę P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub literę F, jeśli jest fałszywe.

	Zdanie	P/F
1	Związki o budowie jonowej tworzą kryształy jonowe i mają wysokie temperatury topnienia.	
2	Roztwory wodne związków jonowych przewodzą prąd elektryczny.	
3	Wszystkie substancje, w których występuje wiązanie kowalencyjne, bardzo dobrze rozpuszczają się w rozpuszczalnikach polarnych, np. w wodzie.	
4	W warunkach, jakie panują w sali lekcyjnej w szkole, związki z wiązaniami kowalencyjnymi występują wyłącznie w stałym stanie skupienia.	

Zadanie 7. (2 pkt)

- a) **Uzupełnij luki w podanym poniżej tekście dotyczącym występowania tlenu w stanie wolnym w powietrzu atmosferycznym.**

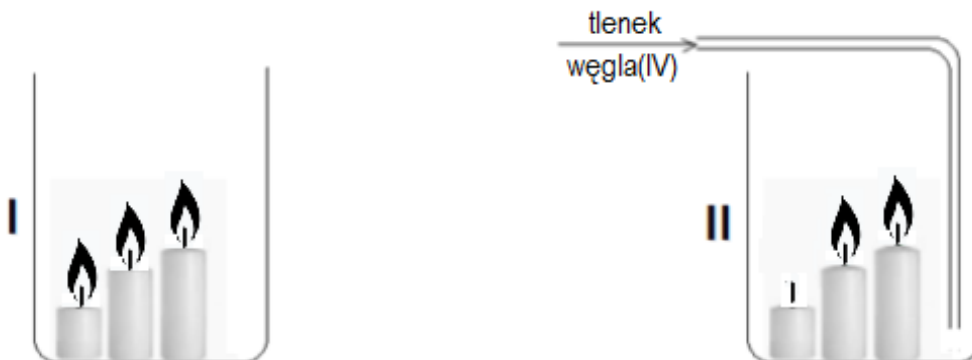
Tlen występuje w powietrzu atmosferycznym w dwóch odmianach, które różnią się liczbą atomów w cząsteczce. Jedna z odmian o masie cząsteczkowej 32 u odznacza się dużą trwałością i opisywana jest wzorem chemicznym ..... . Druga odmiana o masie cząsteczkowej 48 u i wzorze chemicznym ..... powstaje z pierwszej pod wpływem wyładowań atmosferycznych, jest nietrwała i łatwo przechodzi w pierwszą.

- b) **Wiedząc, że z trzech cząsteczek jednej z odmian tlenu powstają dwie cząsteczki drugiej odmiany, napisz odpowiednie równanie reakcji.**

Równanie reakcji: .....

Zadanie 8. (1 pkt)

Przeprowadzono doświadczenie zilustrowane poniższym schematem. Do zlewki z trzema zapalonymi świeczkami – rys. nr I powoli wprowadzono tlenek węgla(IV). Zaobserwowane zmiany w zlewce przedstawiono na rys. nr II.

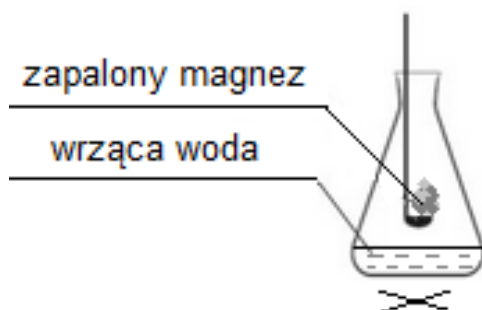

Wskaż poprawne dokończenie zdania, zaznaczając wszystkie spośród wymienionych poniżej (a – d), które stanowią wnioski wynikające z przeprowadzonego doświadczenia.

Tlenek węgla(IV)	a	ma gęstość mniejszą od gęstości powietrza.
	b	ma gęstość większą od gęstości powietrza.
	c	jest tlenkiem kwasowym.
	d	nie pali się i nie podtrzymuje palenia.

Zadanie 9. (1 pkt)

Przeprowadzono doświadczenie zilustrowane poniższym schematem. Do kolby z wrzącą wodą wprowadzono na łyżce do spalań płonący magnez.

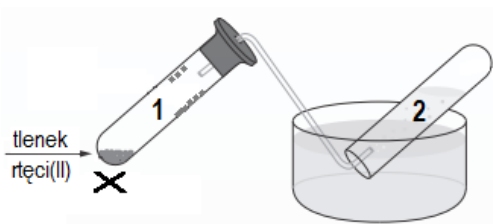

Wiedząc, że jednym z produktów reakcji magnezu z gorącą parą wodną jest substancja stała o białej barwie i masie cząsteczkowej 40 u, wskaż poprawne dokończenie zdania.

Produktami reakcji magnezu z gorącą parą wodną są	a	wodorotlenek magnezu i woda.
	b	tlenek magnezu i wodór.
	c	tlenek magnezu i woda.
	d	magnez i wodór.

Zadanie 10. (2 pkt)

Przeprowadzono doświadczenie, którego przebieg zilustrowano na poniższym schemacie.

Zaobserwowano, że w wyniku ogrzewania tlenku rtęci(II) na ściankach probówki nr 1 pojawiły się kropelki rtęci, a wydzielający się równocześnie bezbarwny gaz wyparł wodę z probówki nr 2.

a) Napisz równanie opisanej powyżej reakcji chemicznej.

Równanie reakcji: .....

b) Uzupełnij zdanie. Wybierz i podkreśl jedno właściwe określenie spośród podanych w nawiasie.

Reakcja rozkładu tlenku rtęci(II) jest reakcją (endotermiczną / egzotermiczną).

Zadanie 11. (3 pkt)

Pewien pierwiastek chemiczny **X** tworzy tlenek, w którym ma wartościowość równą **IV**. Tlen stanowi 21,19% masowych tego związku.

Wykonując odpowiednie obliczenia, ustal masę atomową pierwiastka X oraz podaj jego symbol chemiczny.

Obliczenia:

Masa atomowa pierwiastka X: .....

Symbol chemiczny pierwiastka X: .....

Zadanie 12. (1 pkt)

*Objętość powietrza, które dostaje się do płuc przy swobodnym wdechu lub zostaje usunięte podczas swobodnego wydechu określone jest jako **pojemność oddechowa**.*

Ile dm³ tlenu dostaje się do płuc, jeżeli człowiek wdycha 3 dm³ powietrza. Wskaż poprawną odpowiedź.

- A. Około 1,2 dm³ tlenu.
- B. Około 2,4 dm³ tlenu.
- C. Około 0,6 dm³ tlenu.
- D. Około 3 dm³ tlenu.

Zadanie 13. (2 pkt)

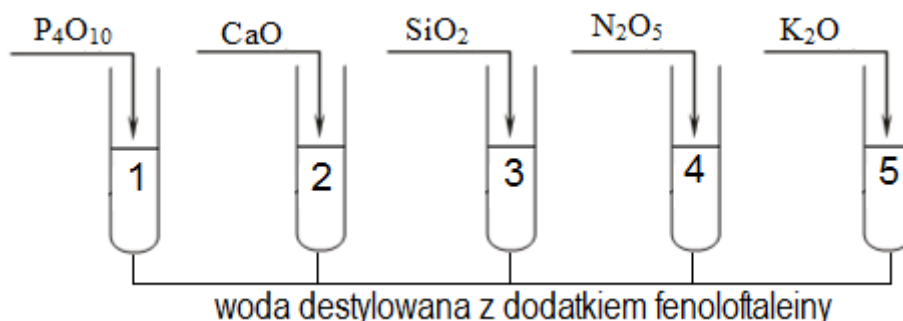
W sześciu cylindrach (I – VI) znajdują się: **amoniak, azot, chlor, tlen, tlenek węgla(IV) i wodór**. Gazy z cylindrów: I, II, III, IV i VI są bezbarwne. Gaz w cylindrze IV ma charakterystyczny zapach oraz drażni błony śluzowe oczu, nosa i gardła. Gaz zawarty w cylindrze II spala się jasnym płomieniem w zielonożółtym gazie, znajdującym się w cylindrze V, a produktem tej reakcji jest bezbarwny, dobrze rozpuszczalny w wodzie gaz, który barwi zwilżony uniwersalny papierek wskaźnikowy na kolor czerwony. Gaz z naczynia I wprowadzony do klarownego nasyconego roztworu Ca(OH)₂ powoduje jego zmętnienie. Po zmieszaniu gazów z naczynia II i III w stosunku objętościowym odpowiednio 2 : 1, a następnie zbliżeniu zapalonego łuczywa następuje wybuch. Zapalone łuczywo umieszczone w gazie w cylindrze I, a także w gazie w cylindrze VI – gaśnie.

Na podstawie podanych informacji ustal, jakie gazy znajdują się w poszczególnych cylindrach (I – VI). Uzupełnij tabelę, wpisując w odpowiednie miejsca nazwy gazów.

Numer cylindra	I	II	III	IV	V	VI
Nazwa gazu						

Zadanie 14. (5 pkt)

Do probówek zawierających wodę destylowaną z dodatkiem kilku kropli alkoholowego roztworu fenoloftaleiny wprowadzono substancje chemiczne o wzorach podanych na poniższym schemacie. Zawartość każdej probówki dokładnie wymieszano, a następnie odstawiono.

- a) Wskaż numery probówek, w których fenoloftaleina zabarwiła się na kolor malinowy.

Numery probówek: .....

- b) Napisz równanie reakcji chemicznej, jaka zaszła w probówce nr 1 oraz w probówce nr 2.

Równanie reakcji w probówce nr 1: .....

Równanie reakcji w probówce nr 2: .....

- c) Określ odczyn (*kwasowy, obojętny lub zasadowy*) roztworu powstałego po dodaniu substancji do probówki nr 4 oraz do probówki nr 5.

Odczyn roztworu w probówce nr 4: .....

Odczyn roztworu w probówce nr 5: .....

Zadanie 15. (5 pkt)

500 g nasyconego w temperaturze 20 °C roztworu chlorku sodu odparowano do sucha i otrzymano 132,5 g tej substancji.

- a) Oblicz masę wody, jaką odparowano z 500 g nasyconego roztworu chlorku sodu.

Obliczenia:

Masa odparowanej wody wynosi: .....

b) Oblicz rozpuszczalność chlorku sodu w wodzie w temperaturze 20 °C.

Obliczenia:

Rozpuszczalność chlorku sodu w wodzie w temperaturze 20 °C wynosi: .....

c) Oblicz stężenie procentowe (w procentach masowych) nasyconego roztworu chlorku sodu w temperaturze 20 °C.

Obliczenia:

Stężenie procentowe (w procentach masowych) nasyconego roztworu chlorku sodu w temperaturze 20 °C wynosi: .....

Zadanie 16. (1 pkt)

Wypełnij tabelę, wpisując literę P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub literę F, jeśli jest fałszywe.

	Zdanie	P/F
1	W roztworze nasyconym w danej temperaturze można rozpuścić dodatkowo dowolną ilość substancji.	
2	Wzrost temperatury powoduje zawsze wzrost rozpuszczalności substancji w wodzie.	
3	Po dodaniu do roztworu nasyconego dodatkowej ilości rozpuszczalnika powstanie roztwór nienasycony.	
4	Rozpuszczanie cukru w wodzie jest zjawiskiem fizycznym.	

Zadanie 17. (1 pkt)

Lek o nazwie *Borazol*, który bywa stosowany jako środek odkażający, to roztwór kwasu borowego w wodzie o stężeniu procentowym (masowym) równym 3%.

Wskaż poprawne dokończenie zdania.

W opakowaniu zawierającym 200 g <i>Borazolu</i>	a	znajdują się 3 g kwasu borowego.
	b	na 100 g wody przypadają 3 g kwasu borowego.
	c	1 g tego roztworu zawiera 30 mg kwasu borowego.
	d	na 200 g wody przypada 6 g kwasu borowego

Zadanie 18. (2 pkt)

Do trzech zlewek (**I – III**) zawierających po **50 g wody** wprowadzono po **20 g**: do zlewki **I** – siarczan(VI) miedzi(II), do zlewki **II** – azotan(V) potasu i do zlewki **III** – chlorku sodu, a następnie dokładnie wymieszano składniki i zawartość naczyń ogrzano do temperatury 60 °C.

Korzystając z przedstawionych w poniższej tabeli danych wartości rozpuszczalności tych substancji w wodzie w podanej temperaturze, podaj numery zlewek, w których substancje uległy całkowitemu rozpuszczeniu.

Numer zlewki	I	II	III
Nazwa substancji	siarczan(VI) miedzi(II)	azotan(V) potasu	chlorek sodu
Rozpuszczalność, 60 °C [g/100 g H ₂ O]	40,45	109,20	37,28

Na podstawie: J. Sawicka i inni, Tablice chemiczne, Gdańsk 2001.

Numery zlewek: .....

Zadanie 19. (1 pkt)

Spośród podanych zbiorów wzorów kwasów (A – D) wskaż ten, w którym wszystkie kwasy są produktami reakcji tlenku niemetalu z wodą.

- A. H₂SO₄, HNO₃, HCl, H₂CO₃.
- B. H₂SO₃, HNO₃, H₂S, H₂SO₄.
- C. H₂SO₃, H₂S, HCl, H₂SO₄.
- D. HNO₃, H₃PO₄, H₂SO₃, H₂CO₃.

Zadanie 20. (1 pkt)

Wodorotlenek magnezu w laboratorium można otrzymać kilkoma metodami. Mg(OH)_2 powstaje w wyniku reakcji magnezu z wodą w podwyższonej temperaturze ($> 70\text{ }^\circ\text{C}$), w reakcji tlenku magnezu z wodą, a także działając np. zasadą sodową na wodny roztwór soli magnezu. Przykładowe metody otrzymywania tego związku opisują podane poniżej równania reakcji chemicznych:

- 1) $\text{Mg} + 2\text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{Mg(OH)}_2 + \text{H}_2\uparrow$
- 2) $\text{MgO} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{Mg(OH)}_2$
- 3) $\text{MgCl}_2 + 2\text{NaOH} \rightarrow \text{Mg(OH)}_2\downarrow + 2\text{NaCl}$

Określ typ każdej (1 – 3) podanej powyżej reakcji otrzymywania Mg(OH)_2 . W tym celu dla każdej z nich wybierz i wpisz w odpowiednie miejsce jedno określenie spośród podanych: *synteza, analiza, wymiana pojedyncza, wymiana podwójna.*

Numer reakcji	1	2	3
Typ reakcji			

BRUDNOPIS
(nie podlega ocenie)